

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์มีใจมุ่งเน้นการให้ความรู้ ควรเน้นให้คนเป็นคนที่มีคุณธรรมจริยธรรม การที่คนเราจะมีคุณธรรมจริยธรรมนั้นหลายสถาบันในสังคมต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง และต้องเริ่มปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็กด้วยการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักการและกรอบของคุณธรรมจริยธรรม จากนั้นก็จะเกิดการนำความรู้ไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงงามขึ้นในตนเอง

จากการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนส่วนใหญ่ยังมีลักษณะเป็นการเน้นการอบรมปลูกฝังให้นักเรียนอยู่ในกรอบพฤติกรรมของระเบียบวินัย ซึ่งในระดับประถมศึกษาคุณธรรมจริยธรรมที่ควรมีเป็นเรื่องการประหยัดและอดออม ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต การใฝ่รู้ใฝ่เรียน การเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความรับผิดชอบ และการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของศาสนา (ศักดิ์ชัย หิรัญทวี และคณะ 2548: 5)

จากการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนในระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม พบว่า (1) ผู้ปกครองไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดคุณธรรมจริยธรรมของสถานศึกษาตั้งแต่เริ่มต้นจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษาก็เฉพาะในกิจกรรมวันสำคัญตามที่โรงเรียนจัด (2) ครูผู้สอนยังคุ้นเคยกับการอบรมจริยธรรมด้วยวิธีการแบบเดิม คือ การใช้อำนาจบังคับให้นักเรียนประพฤติตามที่ตนต้องการมากกว่าเปิดโอกาสให้นักเรียนแสวงหาแนวทางกระทำด้วยตนเอง การเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมยังใช้รูปแบบเดิม คือ ใช้การบรรยายเป็นหลัก เนื่องจากครูต้องมีการสอนและทำภาระงานอื่นที่ไม่เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน และ (3) ปัญหาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้เด็กประถมศึกษาสนใจเกมส์คอมพิวเตอร์มากกว่าการค้นหาความรู้ที่เป็นคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเป็นพื้นฐานก่อให้เกิดลักษณะนิสัยที่พึงงาม (ศักดิ์ชัย หิรัญทวี และคณะ 2548: 8-9)

นอกจากงานวิจัยที่สะท้อนให้เห็นถึงอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนแล้ว ยังมีปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญ คือ สภาพครอบครัวของเด็กที่ขาดความรักและความอบอุ่นให้กับเด็ก เด็กจึงขาดแบบอย่างที่ดีในด้านคุณธรรมจริยธรรม และที่สำคัญ คือ ขาดการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่วัยเด็ก

ถึงแม้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ฉบับปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม 2545 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาโดยให้สถานศึกษาปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชาให้กับผู้เรียน การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน โดยสถานศึกษาอาจทำให้ไม่เพียงพอ และมีขอบเขตเฉพาะใน โรงเรียนเท่านั้น ตรงกับ ชูพิน พิพิธกุล (2534: 8) กล่าวความตอนหนึ่งว่า “.....ปัญหามือยู่ว่าครูคนใดเล่าที่จะเป็นผู้สอนจริยธรรม ส่วนใหญ่ตอบว่าครูสังคมศึกษาต้องเป็นผู้สอนควรจะเปลี่ยนคำตอบเสียใหม่ว่าครูทุกคนและครูก็มักคิดว่าตนไม่มีความรู้ความสามารถที่สอนจริยธรรมได้ นักเรียนบางคนจึงขาดจริยธรรมเพราะขาดผู้ชี้แนะ”

แนวทางที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวได้ คือ การปลูกฝังให้เด็กประถมศึกษาเหล่านี้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม โดยจัดสภาพการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้กับเด็กเหล่านี้ได้เรียนด้วยตนเองในรูปของศูนย์การเรียนรู้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยเด็กหาความรู้ด้วยตนเองตามความสะดวก ความสนใจ และความพร้อมได้ตลอดเวลา และศึกษาความเกี่ยวข้องของศูนย์การเรียนดังกล่าว ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับศูนย์การเรียนคุณธรรมกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียนการสอน และขอความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ศูนย์การเรียนคุณธรรมจริยธรรมให้ประโยชน์กับเด็ก และเพื่อให้มั่นใจว่าศูนย์การเรียนคุณธรรมจริยธรรมนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริงจึงต้องการทดลองใช้

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กประถมศึกษา
2. เพื่อทดลองใช้ศูนย์การเรียนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กประถมศึกษา

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ศูนย์การเรียนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น มี 3 ตอน

ตอนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ และผลที่คาดว่าจะได้รับ

ตอนที่ 2 รายละเอียดของศูนย์การเรียนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กประถมศึกษา ประกอบด้วย ปรัชญา วิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย นโยบาย เป้าหมาย มาตรการ โครงสร้างขององค์กร บุคลากร สถานที่ ส่วนประกอบของศูนย์การเรียน เนื้อหาสาระในศูนย์การเรียน สื่อที่ใช้ในศูนย์การเรียน ขั้นตอนการเรียน การประเมิน สิ่งอำนวยความสะดวก โครงสร้างพื้นฐาน และงบประมาณ

ตอนที่ 3 เงื่อนไขการนำไปใช้ การเตรียมการ และแนวทางการใช้

3.2 การทดลองใช้ศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีที่ 5 และปีที่ 6 จำนวน 120 คน ศึกษาในมุมสื่อสิ่งพิมพ์และมุมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในแต่ละมุมจะมีชุดการเรียนรู้ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้ศึกษา เมื่อศึกษาในศูนย์การเรียนรู้แล้วจะให้นักเรียนตอบแบบสอบถามเพื่อประเมินการใช้ศูนย์

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

4.1 ศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม หมายถึง การกำหนดส่วนประกอบที่เป็นรายละเอียด มีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ส่วนประกอบเหล่านี้ช่วยให้เด็กๆ ประถมศึกษาได้หาความรู้ในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมได้ตามความพร้อม ความสะดวก และความสนใจ ประกอบด้วย ปรัชญา วิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย นโยบาย เป้าหมาย มาตรการ โครงสร้างขององค์กร บุคลากร สถานที่ ส่วนประกอบของศูนย์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระในศูนย์การเรียนรู้ สื่อที่ใช้ในศูนย์การเรียนรู้ ขั้นตอนการเรียนรู้ การประเมิน เครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวก โครงสร้างพื้นฐาน และงบประมาณ

4.2 การทดลองใช้ศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม หมายถึง การจัดสถานที่ในส่วนประกอบศูนย์การเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ มุมสื่อสิ่งพิมพ์ มุมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แต่ละมุมจะมีชุดการเรียนรู้ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีที่ 5 และปีที่ 6 ใช้ศึกษา

4.3 เด็กประถมศึกษา หมายถึง นักเรียนที่เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีที่ 5 และปีที่ 6 อยู่ในระบบโรงเรียน อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี

4.4 ชุดการเรียนรู้ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง ชุดสื่อประสมที่ประกอบด้วยคำถามก่อนเรียนหรือแบบทดสอบก่อนเรียน/พร้อมเฉลย สื่อที่เป็นนิทาน หนังสือการ์ตูน หนังสือภาพ ทีวีดี ซีดีเสียง กิจกรรมในรูปแบบของเกมส์ และการถามตอบ หรือแบบทดสอบหลังเรียน/พร้อมเฉลย

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กประถมศึกษา
2. สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและองค์กรอื่นๆ สามารถนำต้นแบบศูนย์การเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมไปจัดตั้ง โดยมีการดัดแปลงองค์ประกอบบางองค์ประกอบในศูนย์การเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทในชุมชนของตน
3. เด็กประถมศึกษามีความรู้ในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาจิตใจของเด็กต่อไป